

КАКВА ЈЕ РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ЕШЕЛОНА И РЕЗЕРВЕ?

Клазевиц, Жомини и други класици под резервом су подразумевали оне делове борбеног поретка који су привремено задржани ван акције, да би се касније — у погодном тренутку — увели у борбу коју већ воде развијени и ангажовани делови прве линије борбеног поретка. Тако, на пример, Клазевиц, каже:

„... свака јединица у хијерархији распореда за битку, почев од дивизије па до батаљона, има своју резерву за непредвиђене случајеве и за обнављање борбе; једну пак знатну масу, четвртину, па и трећину свих снага бранилац држи позади...“¹⁾

Из овога цитата можемо закључити да су резерве имале двојак задатак: 1) — продужење и обнављање борбе, и 2) — дејство у непредвиђеним случајевима. А тај задатак, као што се види, у суштини је остао исти све до данашњег дана.

Назив и појам „ешелона“ појавио се на Западном фронту у току Првог светског рата, када је нападач — услед непрекидности и блискости обостраних фронтова, и дубоко ешелонираног распореда браниоачевих трупа, дубоко и јако фортификациски уређеног земљишта са густим системом многобројних ровова, саобраћајница, разних објеката и свих других елемената рововског рата — морао да располаже не само јаким техничким средствима (артиљеријом, тенковима и авијацијом), већ и знатним дубоко ешелонираним снагама које су имале задатак да омогуће продужење и обнављање борбе у дубини, као и обезбеђење пробоја браниоачевог положаја. Због тога је на извесним правцима, у оквиру појединих тактичких јединица, долазило до ешелонирања борбеног поретка и у три степена. Пошто су већ постојали називи за ешелонирање борбеног поретка у два степена, тј. први борбени ред и резерва, сада се појавила потреба да се за ове нове елементе ешелонираног борбеног поретка у три ешелона, односно степена, уведу одговарајући називи, с обзиром на њихову улогу и задатке. Како су и други и трећи ешелон у суштини претстављали резерву, тј. „задржане делове“, који ће се доцније увести у борбу са сличним, али тачно фиксираним задатком (на пример: први ешелон са задатком да заузме први објекат, други ешелон да пређе преко првог објекта и да заузме други објекат, а трећи ешелон да

¹⁾ Клазевиц „О рату“, стр. 330, издање „Војно дело“, Београд, 1951.

пређе преко другог објекта и заузме трећи објекат), то су и један и други добили исти назив — „ешелони“.

Иако у суштини нема неке битне разлике између дотадашње резерве и другог и трећег ешелона, јер су сви имали исти задатак — „продужење и обнављање боја“ — ипак, постоји разлика у томе што се за резерву није унапред знало на коме месту и када ће бити ангажована, док се то код ешелона унапред тачно прецизирало. Осим тога, при постројавању борбеног поретка у три ешелона, с обзиром на методичност самог напада, други део задатка резерве — дејство у „непредвиђеним случајевима“ — данас више нема онај значај као у нападима који су вршени пре Првог светског рата.

Према томе, под појмом ешелона, који је настао у току Првог светског рата, треба подразумевати тачно одређену јачину снага извесне тактичке јединице (на пример, 1/3) која је још у периоду планирања борбе добијала потпуно одређени задатак. Поред осталих облика борбеног поретка (у једној линији са јединицама напореда, или у две линије), у Првом светском рату појавио се и трећи облик у коме су јединице биле распоређене једна позади друге. Другим речима код тројне формације борбени поредак извесне тактичке јединице могао је бити постројен на три разна начина:

— у једном ешелону, ако су све три потчињене јединице распоређене напореда, са једним мањим делом снага који је издвојен у резерву за „непредвиђене случајеве“;

— у два ешелона, ако су две потчињене јединице развијене у првом, а трећа јединица у другом ешелону, с тим да се и овде, поред другог ешелона, може (али и не мора) формирати мања резерва, такође за „непредвиђене случајеве“, и

— у три ешелона, ако су све три потчињене јединице постројене једна позади друге. Овај последњи начин постројавања борбеног поретка (у три ешелона), који је био карактеристичан за услове рововског ратовања у Првом светском рату, примењивао се и у току Другог светског рата (најчешће у оквиру стрељачког пука), иако услови у целини нису били потпуно истоветни.

Поставља се питање: да ли је и појам ешелона из Првог светског рата (који означава јачину снаге и тачно фиксиран задатак) остао непромењен и да ли ће се убудуће изменити? Пошто се савремена борба одликује већом динамичношћу, а у вези са тим и много бржим променама у ситуацији, потребно је да се и у нападу и у одбрани примењују много еластичнији поступци него у Првом светском рату. То значи да за употребу ешелона треба предвидети више могућности, као што је то и вршено у извесним случајевима у току Другог светског рата.

Према томе, по нашем мишљењу, појам ешелона у садашњим условима треба да означава јачину дела снага извесне јединице (на пример, 1/3) за који се унапред предвиђа неколико могућности употребе у току боја, док би резерва и даље служила искључиво за „непредвиђене случајеве“. То важи и за борбени поредак у одбрани, јер се другом ешелону и у одбрани могу унапред одредити задаци за већи број случајева његове употребе.

Најзад, ако бисмо задржали старе називе, тј. „први борбени ред“ и „резерва“, онда би се ствар на први поглед упростила, али у том случају не бисмо имали погодне термине за назив делова борбеног поретка у три еше-

лона, када се јединице налазе једна позади друге и када је потребно да имамо две резерве — једну за „непредвиђене случајеве“, а другу за „продужење и обнављање борбе по дубини“.

Иако ће постројавање борбеног поретка у три ешелона свакако бити ређе у нашим условима, оно ипак није искључено. Треба се сетити пробоја наших јединица у Петој непријатељској офанзиви, када је било потребно пробити три линије непријатељског обруча и када је борбени поредак наших јединица, такође, био знатно ешелониран по дубини. Потребна за ешелонирањем по дубини у савременим условима неће бити тако ретка. Због тога и ми, ма колико располагали бројно слабир снагама, треба да тежимо да у извесним приликама и на извесним правцима, којима воде добре комуникације, будемо што јачи, тј. са што дубље ешелонираним борбеним поретком.

У нападу ће често бити потребно да имамо две резерве — једну за „непредвиђене случајеве“, а другу за „продужење и обнављање боја по дубини“, тј. други (трећи) ешелон, јер савремени напад захтева много детаљније планирање у коме ће се унапред предвидети могућност и задаци појединих ешелона и делова борбеног поретка. То се може видети и из наше праксе. Тако, на пример, други ешелон стрељачке дивизије у нападу, још у периоду планирања, унапред добија конкретан задатак који ће тек извршавати у току боја. У том циљу он добија и своју артиљериску групу (ПАГ) да би са њом утаничио садејство, иако она, до увођења другог ешелона у борбу, обично потпомаже пукове првог дивизијског ешелона.

Појам резерве треба и даље да означава „задржане делове“ који ће се доцније увести у борбу. Ту треба подразумевати: општу резерву за „непредвиђене случајеве“, затим други ешелон, тенковску резерву и покретну групу — све намењено за „продужење и обнављање борбе“, затим противтенковску и противдесантну резерву за борбу са непријатељским тенковима, односно ваздушним десантима и, најзад, артиљериску резерву (у изузетним случајевима) за ојачавање јединица артиљеријом у току боја. Разуме се да свака јединица неће имати све напред побројане врсте резерви, већ ће то зависити од њене величине и потребе у конкретној ситуацији.

„Продужење и обнављање боја“ претставља веома широк појам. Тако, на пример, у нападу он може да обухвати: смену јединица предњих ешелона од стране позадњих; појачавање јединица првог ешелона снагама другог ешелона ради нарастања или одржавања силине удара; одбијање непријатељских противудара; учвршћивање постигнутог успеха; пресецање отступнице непријатељским снагама; разбијање придлазећих непријатељских резерви; обезбеђење окружења непријатељских снага, итд.

Према томе, резерва је шири појам од ешелона, који, у ствари, означава само један вид резерве са специјалном и унапред одређеном наменом.